

Євгенія Савченко

*кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри перекладу
і теоретичної та прикладної лінгвістики,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна*

Ангеліна Гайшун

*здобувач вищої освіти 2 року навчання другого (магістерського) рівня заочної форми
навчання факультету іноземних мов спеціальності
035 Філологія (Переклад з англійської українською)
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна*

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

Ключові слова: *художні тексти, трансформації, функціональні заміни.*

В останні роки кількість перекладів англійської художньої літератури українською мовою неухильно зростає. Саме завдяки перекладу ми отримуємо доступ до системи смислів іншої культури, котра завдяки перекладачу набуває свою інтерпретацію. Досягти еквівалентності тексту перекладу – одне з найважливіших завдань перекладача. Внаслідок чого перекладачі змушені використовувати різні перетворення, зокрема граматичні. Вивчення граматичних перетворень є важливим і з точки зору виявлення мовної ідентичності, своєрідності англійської літературної мови, властивих тільки їй характеристик. *Все вищезазначене і обумовлює актуальність теми дослідження.*

Надійною основою для вивчення цього питання слугували праці вітчизняних науковців, в яких знайшли глибоке осмислення проблеми художнього перекладу (Казакова Т. А. [1], Комісаров В. Н. [2], Корольова Т. М. [3], Корунець І. В. [4] та ін.).

Новизна роботи полягає у вперше виконаному аналізі особливостей перекладу художніх текстів на морфологічному та синтаксичному рівнях на матеріалі англійського роману В. С. Моєма «Theatre» та його перекладу українською мовою Маром Михайловичем Пінчевським «Лицедії».

Досягнення поставленої мети і розв'язання конкретних завдань даного дослідження ґрунтується, перш за все, на *методі суцільної вибірки*, який був використаний для створення корпусу матеріалу дослідження. У якості основного методу, що застосовувався під час проведення дослідження, слугував *перекладознавчо-зіставний метод* аналізу оригіналів і перекладів текстів. *Трансформаційний аналіз* окреслює перекладацькі трансформації релевантні для адекватного перекладу. А також були використані *описовий* та *кількісний* методи, методика *інтерпретаційного аналізу*.

Дослідження виконувалось на матеріалі англійського роману

В. С. Моєма «Theatre» та його перекладу українською мовою М. Пінчевським «Лицедії». Корпус дослідження становив 1500 речень.

Аналіз граматичних перетворень під час перекладу роману В. С. Моєма «Theatre» з англійської мови українською виявив наступні **причини перетворень на синтаксичному рівні:**

на рівні словосполучень:

- відсутність в українській культурі явища або поняття, яке є в англійській культурі (*описовий переклад/перекладацький коментар – 36%*);

- правила синтаксичної сполучуваності компонентів не збігалися з правилами лексико-семантичною сполучуваності в українській та англійській мовах (такі різновиди *часткового перекладу* як: *розгортання – 13%*, *стяжіння – 4%* та *перестановка – 22%*);

- *лексико-семантична структура компонентів словосполучень не збігалась в обох мовах* (такий різновид *часткового перекладу* як: *функціональна заміна – 21%*);

- правила синтаксичної сполучуваності компонентів співпадали з правилами лексико-семантичною сполучуваності в англійській та українській мовах (*повний переклад – 4%*);

- на рівні речень:

- розбіжність логічних характеристик присудка в англійській мові та умов відображення смислу в українській мові (*антонімічний переклад – 22%*);

- недоречність синтаксичного або лексико-семантичного відтворення вихідної форми в одиницях мови перекладу (*нульовий переклад – 18%*);

- неспівпадіння традицій актуального членування речень в обох мовах (*перестановка – 15%*);

- рівень складності речення вище / нижче в англійській мові, ніж потрібно для даного контексту в українській мові (*стяжіння (об'єднання) – 7%* / *розгортання – 13%*);

- мовна традиція української мови вимагає відобразити імпліковану семантику англійськомовного тексту (*додавання – 10%*);

- наявність в англійській мові надлишкових елементів, які мають бути імпліковані відповідно до вимог української мови (*опущення – 9%*);

- структурно-семантичні властивості будь-якої синтаксичної одиниці частково не збігаються в обох мовах (*функціональна заміна – 6%*);

Аналіз граматичних перетворень під час перекладу роману В. С. Моєма «Theatre» з англійської мови українською виявив наступні **причини перетворень на морфологічному рівні:**

в умовах схожості форм:

- значення або функції подібних граматичних форм не співпадали в англійській та українській мові (*функціональна заміна – 30%*);

- відмінність ступеня експліцитності або стилістичної несумісності експлікації (*конверсія – 27%*);

- граматична форма в обох мовах співпадала, але традиція експлікації

різних елементів змісту не збігалася в рамках даної форми (*нульовий переклад – 20%*);

- досягнення більш природної граматичної структури в українській мові (*антонімічний переклад – 11%*);

- важливість збереження якогось елемента у тексті (*повний переклад – 6%*);

- для надання загальних граматичних властивостей різним формам (*уподібнення – 3%*);

- одна й та ж сама граматична форма мала декілька змістовних функцій, які не співпадали за складом та кількістю в англійській та українській мовах (*частковий переклад – 3%*);

в умовах розбіжності форм:

- категоріальні значення англійської мовної одиниці були відсутні в українській мові (*функціональна заміна – 18%*);

- аналітична форма замінювалась синтетичною у випадках, коли цього потребував або характер контексту, або граматичні правила даної форми (*розгортання – 29%*).

- будь-який елемент або частина мови в англійській мові несла суто граматичну інформацію (*нульовий переклад – 17%*);

- неспівпадіння морфологічного статусу форми в двох мовах (*конверсія – 15%*);

- переклад аналітичної форми у контексті, який дозволяє граматично або лексично передати ту ж саму інформацію лаконічніше (*стягнення (компресія) – 21%*).

Хотілось би зазначити, що кожне з перелічених перетворень було використано при перекладі як окремо, так й у сукупності з іншими перетвореннями. Найчастіше такі перетворення доповнюють одне одного, через це певною мірою компенсуючи певне втрачання інформації через перебудову тексту оригіналу. Кожне таке перетворення направлене, перш за все, на адекватний спосіб передачі вихідної інформації в формах, що є припустимими для культурної традиції та мови перекладу.

Література (References)

1. Kazakova, T. A. (2001). *Prakticheskie osnovy perevoda [Practical Foundations of Translation]*. St. Petersburg [in Russian].
2. Komissarov, V. N. (1990). *Teoriia perevoda (lingvisticheskie aspekty) [Theory of translation (linguistic aspects)]*. Moscow [in Russian].
3. Koroleva, T., Logvinova, E., & Tecten Taran. (2013). *Otsenka kachestva perevoda hudozhestvennogo teksta [Evaluation of the quality of translation of the literary text.]*. Naukovy visnik PNU imeni K. D. Ushinskogo. *Lingvistichni nauki. – Scientific Research Issues of the South Ukrainian National Pedagogical University Named After K. D. Ushynsky. Linguistic Sciences*, 17, 87-97 [in Russian].
4. Korunets, I. V. (2003). *Teoriia i praktikaperekladu (aspektnypereklad) [Theory and practice of translation (aspect translation)]*. Vinnitsa: The New Book [in Ukrainian].